

ELNÖKI BESZÁMOLÓ

a Magyar Tudományos Akadémia 193. on-line Közgyűlésére (2020. július 1.)

A Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény (a továbbiakban: MTAtv.) 13. § (2) bekezdése értelmében az elnök a Közgyűlésnek felel munkájáért. Az Akadémia tevékenységét – a Közgyűlés döntéseinek és határozatainak megfelelően – az Alapszabályban meghatározott módon az elnök irányítja, ő képviseli az Akadémiát.

A Magyar Tudományos Akadémia (a továbbiakban: Akadémia) tevékenységéről szóló jelen beszámolóban számot adunk a 2019. és 2020. év során felmerült rendkívüli helyzetekben tett intézkedésekről, tevékenységről, az Akadémia közfeladatairól.

RENDKÍVÜLI KIHÍVÁSOK ÉS AKADÉMIAI ERŐFESZÍTÉSEK

2019-BEN ÉS 2020-BAN

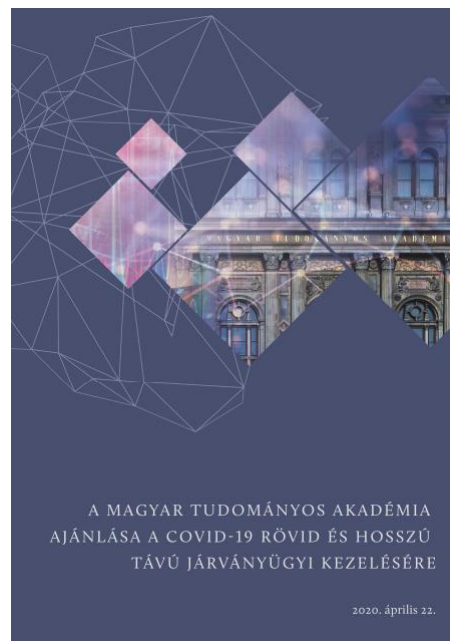
Az Akadémia szerepvállalása a Covid-19 járványhelyzetben

A koronavírussal kapcsolatos veszélyhelyzet folyamatos és kiemelt figyelmet kíván mindannyiunktól, így a Magyar Tudományos Akadémia köztestületétől is. 2020. március 13-án az Akadémia elnöke felhívással fordult az osztályelnökökhöz, kérve, hogy közöljék, ha tudomásuk van olyan új tudományos eredményről, amely hatékonyan alkalmazható a Covid-19 pandémia megfékezésére. Az Akadémia köztestületi tagjainak tudása a nemzet és a mindenkori kormányzat rendelkezésére áll. E tanácsadói szerepének megfelelően a döntéshozatalt támogató szakpolitikai tevékenységként az MTA 2020. március elejétől közlést tesz honlapján (<https://mta.hu>) a vírussal kapcsolatos egészségügyi, illetve az oktatási tárgyú tudományos közlemények forrástárát, a digitális tananyagok, távkutatói eljárások folyamatosan frissülő cikkgyűjteményét.

Kiváló immunológus, orvos, biológus kutatók kezdeményezésére összeállt egy ad-hoc csoport, hogy a világ vezető tudományos folyóiratainak, nemzetközi tudományos társaságok közleményeinek felhasználásával és tagjai felkészültségére alapozva, a

döntéshozók számára hasznosítható ajánlást fogalmazzon meg, amellyel a járvány csillapodása utáni időszak minél hatékonyabb kezelése érdekében a jelen helyzetben sürgős teendőt igénylő problémákra hívja fel a figyelmet.

A magyar és angol nyelven is megjelenő *A Magyar Tudományos Akadémia ajánlása a Covid-19 rövid és hosszú távú járványügyi kezelésére* című dokumentumot, mely az MTA Elnöki Bizottság az Egészségért és az MTA Orvosi Tudományok Osztálya egyetértő jóváhagyásával született, eljuttattuk a kormányzati döntéshozók számára.



Az Akadémia kutatóintézetekben, felsőoktatási intézményekben és a vállalati szférában dolgozó tagjai, doktorai, köztestületi tagjai számos tudományos kutatás résztvevőiként jelentősen hozzájárulnak a járvány legyőzése érdekében végzett munkához, a vírus biológiájának vizsgálatától a gyógyszerfejlesztésen keresztül a járványterjedés matematikai modellezéséig, vagy a koronavírus járvány testi és lelki egészségre gyakorolt hatásának magyarországi felméréséig. Ilyen kutatások közvetlen finanszírozására az MTA-nak nincs lehetősége, de szakmai javaslatot tett az ITM-nek több kutatási terv támogatására.

Egy technológiafüggő, globalizált civilizációban, a klímaváltozás közepette nem elégséges, ha csak reagálunk a szemünk előtt kialakuló vészhelyzetekre. Az Ökológiai Kutatóközpontban (MTA Kiváló Kutatóhely) eljárást dolgoztak ki a lehetséges új kórokozók által okozott járványok előre jelzésére és kivédésére – DAMA protokoll (Document-Assess-Monitor-Act), hogy képesek lehessünk proaktívan tenni a járványok kialakulása ellen.

A koronavírus miatt kialakult oktatási helyzetben az Akadémia egy digitális tananyagokat, rendszereket tartalmazó gyűjteményt állított össze a tanári munka

segítése érdekében, az MTA elnöke által 2016-ban indított Tantárgy-pedagógiai Kutatási Program 19 csoportjának eddigi, ebben a helyzetben felhasználható eredményeiből.

A Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet (SZTAKI) és a Wigner Fizikai Kutatóközpont (MTA Kiváló Kutatóhelyek) – az Akadémia támogatásával - úgy döntött, felajánlja az általuk üzemeltetett, kutatási célokra korábban akadémiai forrásból létrehozott MTA Cloud számítási felhőt, benne saját számítási kapacitásukkal (több ezer processzor és több terabájt memória) az új koronavírus okozta járvány elleni küzdelemre.

A Magyar Tudományos Akadémia tagjainak és doktorainak egy csoportja március 30-án felhívást tett közzé. A kezdeményezők egyhavi akadémiai tiszteletdíjukat ajánlották fel a koronavírus-járványban megbetegedett emberek egészségéért küzdő orvosoknak és munkatársaiknak, kifejezve ezzel nagyrabecsülésüket és elismerésüket. A gyűjtés eredményeként az MTA jelentős összeget utalhatott át a Szent László Alapítvány részére (2020. május elejéig 278 fő összesen 45 724 054 forintot ajánlott fel).

Az MTA kutatóhálózatának elcsatolása

Sorsfordító két évet hagy maga mögött a Magyar Tudományos Akadémia. A tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló 2014. évi LXXVI. törvény (KFI tv.) és a Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény (MTA tv.) 2019. szeptember 1-től hatályba lépő változásai következtében az Akadémia irányítása alá tartozó kutatóhelyek az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Titkársága irányítása alá kerültek. 2019. szeptember 1-től az MTA a kutatóintézetei nélkül működik tovább.

Az elmúlt közel két évben az MTA vezetése és tudós közössége a kutatásra és a tudományos munka feltételeinek biztosítására dedikált energiájának és idejének jelentős részét az akadémiai kutatóhálózat jövőjével kapcsolatos tárgyalási álláspontok és az azokat alátámasztó koncepciók, irányelvek és érvelések készítésére fordította. A Közgyűlés állásfoglalásával összhangban, az Akadémia elnöke a vezetőtársaival együtt az utolsó pillanatig érvelt amellett, hogy az MTA kutatóhálózata maradjon az

Akadémiánál. Ezt szem előtt tartva az MTA a vonatkozó törvényjavaslat számos pontjához tett olyan javaslatokat, amelyek a tudomány szabadságát, az Akadémia szerepét, a kutatóhálózat stabil és hatékony működését, irányítását és finanszírozását garantálnák.

Az Országgyűlés azonban – a hazai és a nemzetközi tudományos közvélemény és az akadémiai kutatók egységes kiállása ellenére – elfogadta a törvényt, amely megbontotta az ország legrégebbi, legtekintélyesebb, legnagyobb hazai és külföldi bizalmat élvező tudományos szervezetének egységét. Különösen fájdalmas, hogy ez érdemi kritika és az új rendszer működésére vonatkozó kormányzati stratégia kidolgozása nélkül történt. A hatályba lépett törvények MTA-t érintő legfontosabb pontjaival kapcsolatban az Akadémia elnöke 2019. szeptember 2-án alkotmányjogi panaszt nyújtott be, amelyet az Alkotmánybíróság nyilvántartásba vett. Az Akadémia az ügy befogadásáról szóló határozatra vár, ezt követi majd az Alkotmánybíróság érdemi döntése.

E nehéz és összetett folyamatban az elnök által képviselt alapelvek mindvégig változatlanok voltak: *a magyar tudomány működésének biztosítása minden területen, az akadémiai közösség, a tagság és a köztestület egységének megőrzése, a politikai megosztottság elkerülése.*

Az MTA küldetése

Az Akadémia a tudományos osztályok körében szervezett szakmai vita és gondos előkészítés után több száz tagjának, több ezer doktorának és mintegy 17 000 köztestületi tagjának véleményét képviselve fogalmazta meg 2019. decemberi rendkívüli közgyűlésén küldetését.

A Magyar Tudományos Akadémia küldetése 2019 című dokumentum kimondja: az MTA jeleníti meg a magyar tudomány egységét. Köztestületi



tagjainak felbecsülhetetlen értékű szellemi potenciáljára támaszkodva az Akadémia továbbra is készen áll arra, hogy rendszeresen felmérje és elemezze a hazai tudományos kutatás helyzetét, részt vegyen a legfontosabb kutatási területek azonosításában és a nemzeti kutatási, fejlesztési és innovációs stratégia megújításában. Az Akadémia saját kutatóhálózat nélkül is képes az egyetemi, kutatóintézeti és vállalati kutatások közötti együttműködés elősegítésére, és hatékonyan képes támogatni egy stabil kutatói életpályamodell kialakítását és működtetését.

Napjaink nagy társadalmi kihívásainak megoldásában a tudomány nélkülözhetetlen. Együttműködésre van szükség az egyetemi, intézeti és ipari kutatóhelyek között, a humán tudományok- és a természettudományok között, a hazai és a határon túli tudományos műhelyek között, továbbá a kutatók nemzedékei között is.

A 7 pontban összefoglalt küldetést a pontokhoz kapcsolódó ajánlások egészítik ki, amelyek értékes gondolatait az MTA tudományos osztályai és köztestületi tagjai foglalmazták meg.

Az MTA szerepe az innováció fellendítésében

A 2018. és 2019. évi rendes, valamint decemberi rendkívüli közgyűlésein az MTA felajánlotta közreműködését a magyar innovációs rendszer megújításában és javításában. Együttműködési készségét az Akadémia továbbra is fenntartja.

Magyarország kutatási, fejlesztési és innovációs (KFI) stratégiájával (2021–2030) kapcsolatban az Akadémia megtette észrevételeit a 2019 decemberében az ITM-től kézhez kapott tervezetről. A KFI stratégiáról szóló előterjesztés a

Nemzeti Tudománypolitikai Tanács (NTT) 2020. március 5-i ülésén került napirendre. Az Akadémia további javaslatokat fűzött a „Magyarország Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Stratégiája 2021–2030” című tervezethez az alapkutatások jelentőségének, a



bölcsészeti- és társadalomtudományok, valamint a Magyar Tudományos Akadémia szerepének a stratégiában való megjelenítését illetően. Ezt az NTT elnöke és tagjai előzetesen elfogadták.

Az *Eötvös 2020+ programot* a Magyar Tudományos Akadémia 2019 első félévében dolgozta ki azzal a céllal, hogy elemzésekkel és javaslatokkal járuljon hozzá Magyarország nemzeti innovációs rendszerének fejlesztéséhez, valamint meghatározásához, hogyan lehet erősíteni a felfedező kutatásokat úgy, hogy a változások az innovációs célkitűzéseket is minél eredményesebben támogassák.

A program a 2018 decemberében a Közgyűlés által elfogadott koncepció alapján fogalmazta meg ajánlásait a tudomány és az innováció kapcsolatáról. A programjavaslat híven tükrözi az MTA határozott szándékát, hogy hagyományaira és nemzeti küldetésére alapozva, értékei és eredményei megőrzésével járuljon hozzá a magyar tudományos kutatás felemelkedéséhez és a hazai innovációt segítő új tudomány-, technológia- és innovációpolitika kidolgozásához és megvalósításához. Javaslatait azóta is relevánsnak tartjuk.

Tárgyalások az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat vezetésével

A kutatóintézetek 2019 szeptemberétől kikerültek az MTA irányítása alól. Az Akadémia készen áll arra, hogy az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, a tudományegyetemek, illetve valamennyi hazai tudományos műhely aktív partnere legyen: minden olyan tevékenységet készek vagyunk támogatni, amely a tudomány és a tudományos közösség szabadságát és erősödését szolgálja.

Az MTA elnöke az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat (ELKH) felállítását követően is ennek szellemében folytatta és folytatja a tárgyalásokat annak elnökével, Maróth Miklós akadémikussal a mindkét felet érintő kérdésekről, így például az MTA vagyonelemeinek használatáról vagy a kiválósági pályázatok (Lendület program, Prémium posztdoktori kutatói program) folyamatos működtetésének biztosításáról.

Az MTA Titkárság szervezeti változásai

Az Országgyűlés határozata szerint az MTA Titkárság, amely korábban 168 főt foglalkoztatott, 2019. szeptember 1-jétől csak 104 fővel működhetett tovább. A létszám ilyen jelentős csökkentése súlyos kihívás elé állította a választott vezetőket és a Titkárság vezetőit egyaránt. A feladatok ellátását át kellett strukturálni, és a létszámcsökkentés óta valamennyi munkatársra nagyobb teher hárul.

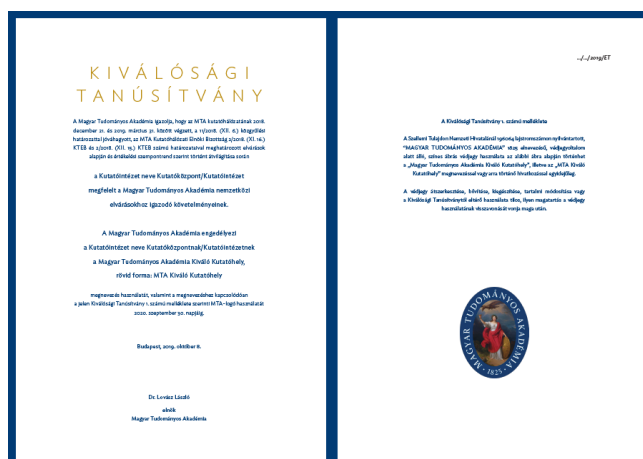
2020. január 1-jével lépett hatályba a különleges jogállású szervekről és az általuk foglalkoztatottak jogállásáról szóló 2019. évi CVII. törvény, amelynek rendelkezéseit az MTA Titkárságon 2020. május 1-jétől kellett alkalmazni. A munkatársakat új szempontok szerint kellett besorolni, illetményüket megállapítani, új köztisztviselői kinevezésüket elkészíteni. E feladat végrehajtása a folyamatosan elvégzendő teendők mellett tovább növelte az érintett titkársági dolgozók munkaterheit.

A Covid-19 miatti veszélyhelyzetben az akadémiai vezetés a fertőzések elkerülése érdekében a köztestület tagjai és az MTA intézményei, így az MTA Titkárság munkatársai esetében is – a működőképesség fenntartása mellett – a lehető legnagyobb óvatosságot tartotta szem előtt.

MTA Kiváló Kutatóhely cím

A 2019. augusztus 31-ig az MTA irányítása alatt álló kutatóközpontok és önálló kutatóintézetek jogszabályi rendelkezés alapján az Akadémia engedélyével használhatják a Magyar Tudományos Akadémia által történt minősítésre utaló megnevezést.

A 2018. december 21. és 2019. március 31. között lezajlott átvilágítás alapján az MTA Elnöksége biztosította a Magyar Tudományos Akadémia Kiváló Kutatóhely (MTA Kiváló Kutatóhely) cím használatát, felkérve az Akadémia elnökét, hogy erről magyar és angol nyelvű kiválósági tanúsítványt



bocsásson ki az Akadémiától elcsatolt kutatóközpontok és önálló kutatóintézetek számára 2020. szeptember 30. napjáig.

A 192., rendkívüli Közgyűlés ezt az időszakot 2021. szeptember 30-ig további 1 évvel meghosszabbította.

A Magyar Tudományos Akadémia 192., rendkívüli Közgyűlése támogatta továbbá a *Magyar Tudományos Akadémia Által Kiválónak Elismert Kutatóhely (MTA Kiváló Kutatóhely)* cím megalapítását. Ennek célja, hogy szavatolja, hogy a címet elnyert kutatóhely megfelel az MTA évtizedek óta működő minőségbiztosítási rendszere által támasztott követelményeknek. A cím lehetőséget teremt az Akadémia és a kutatóhelyek egymáshoz való kötődésének erősítésére. Az Elnökség felkért egy bizottságot a cím feltételeinek és adományozási eljárásának kidolgozására. A bizottság előzetes jelentése a cím adományozásának elveiről a 193., on-line közgyűlésünk napirendjén szerepel.

ELNÖKI BIZOTTSÁGOK

Elnöki Bizottság az Egészségért (EBE)

Az MTA Elnöki Bizottság az Egészségért (EBE) Kosztolányi György osztályelnök vezetésével a COVID 19 járvánnyal kapcsolatos fentebb említett ténykedésén túlmenően is sokrétű tevékenységet fejtett ki. Az elmúlt évben befejezte a 2016-os megalakulásakor célként megjelölt akadémiai állásfoglalás elkészítését a 21. század egészségügyi kihívásairól, amely dokumentum ma a pandémia kezelése idején különös aktualitással és jelentőséggel bír. Az *egészségügyi korszakváltás*



peremfeltételei című jelentés kedvező visszhangot kapott mind a szakma, mind az egészségpolitika részéről, a tárca vezetői üdvözölték a tudomány és a szakpolitika együttműködésére tett ajánlatot.

Az EBE a nagyívű akadémiai állásfoglalás egyik elemét *Állami és egyéni felelősség az egészségügyben* címmel 6 cikkben bontotta ki a *Magyar Tudomány* 2019. októberi számában, aminek alapját az előző évben rendezett vitaülés előadásai szolgáltatták.

Az egészségügy egy másik területének körbejárására az EBE októberben *Öngondoskodás, egészségmagatartás* címmel nyilvános vitaülést szervezett az MTA Székházban. Az elhangzott előadások anyagából szerkesztett írásos közlemény hamarosan megjelenik.

Az elmúlt év során az EBE több hazai és nemzetközi tudományos, szakmai és társadalmi fórumon igyekezett erősíteni a létrehozásakor megfogalmazott szerepvállalást, nevezetesen a Magyar Tudományos Akadémia részvételét korunk komplex egészségügyi rendszerének elemzésében, jobbító beavatkozások előmozdításában.

A bizottság idei éves munkatervében minden mást kizáró, sürgető programként jelent meg a Covid19 járványhelyzet kezelése.

Közoktatási Elnöki Bizottság (KEB)

Az MTA Közoktatási Elnöki Bizottsága (KEB) tudományos igényű elemzéseket készít a közoktatás és -nevelés tartalmi kérdéseivel kapcsolatban, közvetíti az egyes tudományterületek korszerű eredményeit. Célja mindenekelőtt az, hogy segítse, kezdeményezze, figyelemmel kövesse ezeknek az eredményeknek a felhasználását a közoktatási rendszerben. A KEB elnöke Pléh Csaba akadémikus.

Tanácsadói közfeladatai mellett a KEB közvetlenül segíti szakpolitikai kérdések elemzésében az MTA elnökét. Javaslatokat készít elő az MTA saját kezdeményezésű programjaihoz (pl. Tantárgy-pedagógiai Kutatási Program), elemzéseket készít és folyamatosan jelen van a tudományos és az oktatási közéletben.

A KEB az Akadémia képviseletében hallatja hangját, és keresi az alkalmat az együttműködésre az érintettekkel a Nemzeti alaptanterv fejlesztése érdekében. Az

Akadémia által kezdeményezett egyeztetések alapján a KEB a kerettantervek értelmezésének alakításában tud érdemi feladatot vállalni. E tevékenységét a média is figyelemmel kíséri.

Az Akadémiát érintő változásokat és intézményi átszervezéseket követően a KEB tagjai értékelik a Pedagógus Kutatói Pályadíj felhívására érkező pályaműveket.

A KEB sikerrel rendezte meg *A pedagógiai mérések hazai gyakorlata és jelentőségük az oktatás fejlesztésében* című előadójelentését az Magyar Tudomány Ünnepe keretében. A Bizottság tagjai részt vesznek a legjelentősebb hazai és nemzetközi közoktatással és -neveléssel foglalkozó bizottságok (pl. Köznevelési-stratégiai Kerekasztal, Országos Köznevelési Tanács, ALLEA Science Education Working Group) munkájában.

Nők a Kutatói Életpályán Elnöki Bizottság

A Nők a Kutatói Életpályán Elnöki Bizottság Lamm Vanda osztályelnök vezetésével továbbra is kiemelten foglalkozott a női akadémikusok alacsony számával, a kutatói pályán és az egyetemi szférában dolgozó nők helyzetével, előmenetelével, valamint a tudományos utánpótlás kérdésével. A bizottság a női akadémikusok számának növelése érdekében kérdőíves felmérést végzett az MTA tagjainak körében, továbbá konzultációkat folytatott a tudományos osztályok elnökeivel. A bizottság fontosnak tartja, hogy az MTA a továbbiakban is megkülönböztetett figyelmet fordítson a női akadémikusok számával összefüggő problémákra és arra, hogy a következő tagválasztás előtt elfogadandó eljárási szabályok kialakításakor vegyék tekintetbe a nőknek az akadémikusok körében való alulreprezentáltságát. A 2019. évi tagválasztáshoz kapcsolódott a bizottságnak az MTÜ kiemelt programjai között megtartott rendezvénye, amelyen az új női levelező tagok bemutatására került sor.

A bizottság 2017-es évi beszámolójában megfogalmazott javaslata alapján először 2018 őszén, majd 2020 tavaszán már másodszor hirdettük meg a 14 év alatti gyermeket nevelő kutatónőket, valamint a kiskorú gyermeket egyedül nevelő kutatók MTA doktori disszertációjának megírását ösztönző támogatás elnyerését célzó pályázatot, melynek

köszönhetően összesen 21 az MTA doktora cím megszerzése előtt álló kutató nyert támogatást.

2019-ben a bizottság a tudományos rendezvények előadóira és a rendezvények szervezésére vonatkozó ajánlást dolgozott ki a célból, hogy a nők tudományos eredményeit szakmai körökben ismertebbé tegye, továbbá hogy a kutatói és az egyetemi szféra által szervezett szakmai rendezvényeken több nő vegyen részt. A munkahelyeken előforduló, másokat bántó, sértő, megalázó, gyakran az inzultust is kimerítő magatartással összefüggő jelenségek megelőzése érdekében a bizottság kidolgozta ajánlását az egészséges munkahelyi légkör biztosítására és a mások emberi méltóságát sértő magatartás visszaszorítására.

Tudományértékelési Elnöki Bizottság

Az Akadémiának a kutatóhálózat irányítási jogainak hiányában is maradtak a kutatóhálózathoz kapcsolódó és azon túlmutató feladatai, amelyek elvégzésére az MTA elnöke létrehozta a Tudományértékelési Elnöki Bizottságot (TÉB). A bizottság elnöki feladatainak ellátására az MTA főtitkárát kérte fel. A TÉB 2019. novemberi ülésén megtárgyalta és elfogadta az MTA 2018. évi munkájáról szóló kormánytájékoztatót, valamint a 2017–2018-ról szóló országgyűlési beszámolót. A bizottság jóváhagyta a 2014. évben megalakult Lendület-kutatócsoportok záró beszámolóinak tudományterületi szakbizottságok által történt értékeléséről szóló tájékoztatót, valamint a 2017-ben és 2018-ban indult Prémium posztdoktori ösztöndíjjal támogatott kutatások első és második éves szakmai beszámolóinak értékeléséről a program zsűrijétől kapott tájékoztatót.

Áprilisban a TÉB tagjai megtárgyalták és jóváhagyták a TÉB 2019. évi tevékenységéről készített közgyűlési beszámolót, az MTA kutatóhálózatának 2019. január 1. és augusztus 31. közötti tudományos tevékenységéről készített szakmai beszámolót, valamint az MTA 2019. évi munkájáról készítendő kormánytájékoztató koncepcióját. A bizottság júniusban – a szakbizottságok előtt történt on-line szóbeli beszámolókat követően – jóváhagyta és minősítette a programjukat 2020 elején befejező Lendület-csoportvezetők záró beszámolóit, a 2. éves „Célzott Lendület” csoportvezetők éves beszámolóit,

valamint a programjukat az év elején befejező Prémium posztdoktori ösztöndíjasok beszámolóit.

Országgyűlési beszámoló és kormánytájékoztató

A főtitkár irányításával elkészült, 2018-as kormánytájékoztatót, valamint a 2017. és 2018. év időszakát tárgyaló országgyűlési beszámolót az illetékes akadémiai testületek jóváhagyását követően az MTA elnöke terjesztette fel a Kormány, illetve az Országgyűlés számára. Az országgyűlési beszámoló azzal a céllal készült, hogy tájékoztatást adjon az MTA helyzetéről, valamint az Akadémia irányítása alatt álló kutatóhálózat gazdag tudományos eredményeiről, a kutatóhelyek tudományszervezési, eredményhasznosítási, oktatási és pályázati tevékenységéről. Az Országgyűlés Kulturális bizottsága 2020. március 17-én elfogadta a tájékoztatót.



Világgazdasági Tudományos Tanács

Az MTA KRTK Világgazdasági Intézetének koordinálásával, Török Ádám főtitkár kezdeményezésére 2017 decemberében újjáalakult a Világgazdasági Tudományos Tanács (VTT). Az újjáalakult tudományos tanácskozó testület a kutatás, az oktatás és képzés, az üzleti szféra, valamint a kormányzat szakembereinek részvételével negyedévente vitafórumot rendez a tanács tagjai által legfontosabbnak ítélt

világgazdasági kérdésekben, továbbá ajánlásokat fogalmaz meg a jövőbeli kutatásokra vonatkozóan, amelyeket tagjai részvételével koordinál. A VTT tagjai akadémikusok, tiszteleti tagok, intézményi tagok, illetve állandó meghívottak.

A Világgazdasági Tudományos Tanács a megalakulása óta eltelt több mint két évben nyolc sikeres ülést tartott, 2019-ben négyet. Az ülésekről készült videófelvevételek megtekinthetők az Akadémia honlapján, az elhangzott előadások pedig 2019 októberében a *Trendek és töréspontok* című kötetben is megjelentek.

Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság (MTK EB)

A világ bármely pontján élő és dolgozó, de magukat magyarnak (is) tartó vagy magyarul tudó, magyar témákkal foglalkozó, tudományos fokozattal rendelkező kutatók alkotják az Akadémia külső köztestületi tagságát, amely jelenleg 1816 főt számlál a 193 külső tag mellett. Elsősorban a külső köztestület támogatását célozza a Domus ösztöndíjprogram. A tavalyi évben a rendelkezésre álló 62 millió forintos keretből 134 kutatót, 24 kutatócsoportot és 46 fiatal kutatót tudtunk támogatni. A Domus program a kutatók szülőföldi kutatásait és a magyarországi tudományos életbe való integrációját támogatja, illetve figyelmet fordít a kutatók nemzetközi beágyazottságának növelésére is a nemzetközi konferenciákon való részvételt segítő pályázati lehetőségekkel. Az MTK EB, melynek elnöke Kocsis Károly akadémikus, közel 90 határon túli tudományos műhelyt tart számon, egyharmaduk működési költségeihez és szakmai programjainak megvalósításához az MTA 33 millió forinttal járult hozzá. A havonta megjelenő, a magyar tudományosság legfontosabb eredményeit és eseményeit összegyűjtő MTK EB hírlevél mellett a Határon Túli Magyarok Titkársága heti két alkalommal szemlét készít a Kárpát-medence és a diaszpóra jelentős közéleti, kulturális és tudományos híreiről.

Magyar Nyelv a Tudományban Elnöki Bizottság

A bizottság É. Kiss Katalin akadémikus vezetésével azt vizsgálja, hogyan őrizhető meg a magyar nyelv a tudományos diskurzus és a felsőoktatás nyelveként. Javaslatuk egy Wiki-elven működő magyar terminológiai adatbázis és portál létrehozása, valamint a magyar

nyelvű tudományos könyv- és folyóirat-kiadásnak a tudományos kiadói műhelyek támogatásán keresztül való előmozdítása. Munkájuk során tájékozódtak a magyar nyelv jogi védelmének módozatairól. A bizottság álláspontja szerint Magyarország nem használja ki az EU hivatalos nyelveit megillető jogi lehetőségeket. A felsőoktatási törvény csak a 14 képzési területre ír elő kötelezően magyar nyelvű oktatást, az egyes szakokra nem. Ez lehetővé teszi, hogy az egyetemek képzési területenként csak egyetlen szakon indítsanak magyar nyelvű képzést, így várható a magyar nyelvű órák visszaszorulása az angol nyelvű kurzusok javára. A hivatalos nyelvek jogi védelme egyszersmind a kisebbségi nyelvek használati lehetőségeinek korlátozását jelenti. A magyarság egyszerre többségi és kisebbségi helyzete Magyarországot arra predesztinálja, hogy a nyelvi jogok élharcosa legyen. A bizottság javaslata, hogy az MTA kezdeményezzen nemzetközi konferenciasorozatot a nyelvi jogok és a nyelvek nemzetközi védelméről.

Környezettudományi Elnöki Bizottság (KÖTEB)

A Németh Tamás osztályelnök által vezetett Környezettudományi Elnöki Bizottság (KÖTEB) feladata az élő és az élettelen környezettel kapcsolatos, a társadalom és a tudományos közösség által felvetett kérdések tudományos igényű áttekintése, ennek alapján javaslattétel, illetve állásfoglalás kialakítása az MTA vezetésre számára.

A bizottság 2019-ben is tanulmányozta a tudományos közéletet és a társadalmat leginkább foglalkoztató kérdéseket. A számos téma közül, amelyek zömét a KÖTEB albizottságai közösen készítették elő és vitatták meg, kiemelkedik a korábbi években sikeres „Biodiverzitásról másképp” konferenciasorozat, melynek vezértémája 2019-ben az ökoszisztéma-szolgáltatások természeti, társadalmi és jogi áttekintése volt. Szintén nagy figyelmet kapott az élelmiszer-biztonság kérdésköre, amelyen belül három nagy témakört tanulmányoztak: a mikotoxinokat, a rovaroknak a fehérjebevitelben betöltött szerepét, illetve a nanorészecskék okozta élelmiszer-szennyezés kérdését. 2019-ben nagy hangsúlyt kapott az energiapolitika témája, különösen a nukleáris energiával, illetve a geotermikus energiával és a szélenergiával kapcsolatos kérdések. Nem maradhattak el a klímaváltozást és az alkalmazkodást, illetve a klímapolitika változásait érintő kérdések

sem. A KÖTEB tagjai e tekintetben a politikamentes tudományos viták szükségessége mellett érveltek. A víz és a biztonság témakörében foglalkoztak a vízellátás kommunális, társadalmi és biztonságpolitikai kérdéseivel. Részt vettek a Tiszta Ivóvíz Program 2019. évi megvalósításában.

MTA Székház Rekonstrukciós Szakértői Elnöki Bizottság (MTA SZREB), a Székház rekonstrukciója

Nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű, továbbá közcélú beruházássá nyilvánította a Kormány a Magyar Tudományos Akadémia Széchenyi István téri Székházának felújítását. A munka szakmai felügyeletére felállított, Barnabás Beáta főtitkárhelyettes által vezetett és az MTA tagjaiból és neves szakértőkből álló MTA Székház Rekonstrukciós Szakértői Elnöki Bizottság célul tűzte ki a Székház, valamint az MTA Könyvtár és Információs Központ alkotta épületegyüttes felújításához szükséges tennivalók felmérését, és elkészítette a tervezett beruházás programtervét.

A Székház legutóbb 30 évvel ezelőtt esett át felújításon, így időszerűvé vált nem csak a felújítása, hanem az épület funkcióinak átgondolása is. A felmérések, épületdiagnosztikai vizsgálatok és a tudományos, művészettörténeti kutatások utolsó előkészítési feladata, az alapozás feltárása és a szigetelési tanulmányterv elkészítése 2019 júliusában fejeződött be.

A Székház a 2015-ben alapított MTA SZREB által kidolgozott funkcionális jövőképe, illetve a Fejérdy és Bartók Építészeti Kft. által készített jövőképi terv alapján 2018 októberében meghirdették az MTA Székház és a KIK engedélyezési és kiviteli terveinek elkészítésére vonatkozó közbeszerzési eljárást. Az eljárás lezárását a projekt sikeres megvalósításához szükséges törvényi háttér változása hátráltatta. A számunkra kedvező jogszabályi változásokat (2020. március 15. napján hatályba lépett Belváros-Lipótváros Kerületi Építési Szabályzata) és a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházássá nyilvánítást [22/2020. (II. 19.) Korm. rendelet] követően kerülhetett sor az eljárás befejezésére, amely azonban sajnos eredménytelenül zárult 2020 májusában. Új eljárást kell indítanunk az engedélyezési és kiviteli tervek elkészítésére, majd ezek

birtokában folytatódhat a kivitelező - szintén közbeszerzéssel történő - kiválasztásával a munka.

KIEMELT ELNÖKI PROGRAMOK

Tantárgy-pedagógiai Kutatási Program

A 2016-ban indult, Patkós András akadémikus által vezetett kutatási program jelentős sikereket ért el az elmúlt négy évben. A programban részt vevő 19 kutatócsoport rendszeresen szerepelt hazai és nemzetközi konferenciákon, publikációik jelentek meg hazai pedagógiai szaklapokban, valamint vezető nemzetközi tantárgy-pedagógiai folyóiratokban. A program eredményeként számos mintaértékű, korszerű tansegédlet született. Több új vagy lényegesen tökéletesített tanítási és tanulási módszert dolgoztak ki, amelyek javítják a tanulók tanulmányi eredményeit, bővítik egyes, tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek integrált fejlődési lehetőségeit, egyúttal támogatják a pedagógusok önálló alkotómunkáját. A program jelentősen előrelépést ért el a hazai tantárgy-pedagógiai kutatók nemzetközi tudományos aktivitásának növelésében, továbbá újonnan akkreditált továbbképzésekkel, doktori programokkal segíti a pedagógusképzés megújulását. Egyre több gyakorló pedagógust ösztönöz a kutatótanári minősítés megpályázására.

A 150 iskolát megmozgató kutatásban már közel 750 fő vesz részt, akiknek közel fele gyakorló pedagógus. 83 résztvevő PhD-fokozata megszerzésén dolgozik. Négy kiemelkedő jelentőségű nemzetközi tematikus konferenciát szerveztek, tíz csoportnak jelent meg már magasan jegyzett nemzetközi folyóiratban publikációja, és szinte valamennyinek van elbírálás alatt lévő kézírata. Több csoport vezető munkatársai bekapcsolódtak a hazai közoktatási tantervek és tananyagok állami fejlesztési feladataiba is.

14 csoport esetében az MTA elnöke által felkért vezető európai szakértők véleményezték a szakmai beszámolókat. Részletes véleményük, helyszíni csoportlátogatásaikon adott tanácsaik növelték a kutatócsoportok nemzetközi tájékozódásának hatékonyságát.

A kutatócsoportok 2019 decemberében teljesítményük függvényében féléves kiegészítő támogatást kaptak eredményeik hazai és nemzetközi disszeminációjára. Az MTA Elnöksége 2019 októberében határozatban javasolta az MTA megújított stratégiájának fontos alkotó elemeként a Tantárgy-pedagógiai Program új négyéves pályázati támogatásának meghirdetését, amelyet az Akadémia elnök az új tisztségviselők figyelmébe ajánl.

Nemzeti Víztudományi Kutatási Program

A 2016-ban indított elnöki program keretében 2017 folyamán született meg a *Nemzeti Víztudományi Kutatási Program kihívásai és feladatai* első változata, amely a kormányzati Nemzeti Vízstratégiával összhangban



napjaink legégetőbb, vízhez kapcsolódó kutatási feladatait határozza meg prioritási sorrendben. A programhoz illeszkedve a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal Nemzeti Kiválóság Programja keretében 2018-ban egy hároméves projekt indult 1 milliárd forint támogatással, amely a vízbázist és az ivóvízbiztonságot veszélyeztető hatásokat tárja fel a vízkivételtől a fogyasztóig, vagyis a dunai vízbázistól egészen a vízcsapig. A Nemzeti Víztudományi Kutatási Program munkájáról az Irányító Testület tudományos előadások keretében rendszeresen tájékoztatja a szakmai közönséget, ismeretterjesztő programjaival pedig a széles nyilvánosságot. Az Irányító Testület elnöke Józsa János akadémikus.

2019-ben megjelent a kutatási program angol nyelvű változata is *Hungarian Water Research Programme: challenges and research tasks* címmel.

A 2019 novemberében megrendezett World Science Forumon az MTA Nemzeti Víz tudományi Kutatási Programjának külföldi szakértői is tartottak előadásokat. A *Magyar Tudomány* folyóiratban az Irányító Testület által készített közlemény *A víztudományok szerepe a fenntarthatóságban* címmel 2020. májusában jelent meg.

Az Irányító Testület tagjai ősszel közleményt adtak ki a Balaton rendkívüli algásodásával kapcsolatban, amelyben felhívták a figyelmet arra, hogy a Balaton kutatása napjainkban is szükséges, és számos alapvető kérdéskörben vannak még feldolgozatlan vagy hiányos területek.

Az Irányító Testület a kutatási területeit olyan új aktuális témákkal kívánja bővíteni, mint az új típusú mikroszennyezők (különös tekintettel a mikroműanyagokra), a tavak és az öntözés, amihez szeretne pályázati vagy egyéb forrásból támogatást szerezni.

Az MTA Nemzeti Víz tudományi Kutatási Programmal kapcsolatban az Elnökség 2019. szeptemberi ülésén megerősítette, hogy az Akadémia hosszú távú, stratégiai jelentőségű feladatának tekinti és támogatja a program folytatását.

A KÖZGYŰLÉSI BIZOTTSÁGOK MUNKÁJÁRÓL

Az MTA Alapszabályának 27. § (10) bekezdése szerint a közgyűlési állandó bizottságok (Doktori Tanács, Könyv- és Folyóirat-kiadó Bizottság, Felügyelő Testület, Vagyonkezelő Testület, Tudományetikai Bizottság) külön is beszámolnak tevékenységükről a Közgyűlésnek. A két közgyűlés közötti időszakban az MTA Elnöksége követi nyomon a közgyűlési bizottságok munkáját, és tárgyalja meg előterjesztéseiket. A tevékenységükről készített beszámolókat a Közgyűlés részletesen véleményezhette, és határozatban elfogadta. Az Elnökség 36/2020. (V. 26.) számú határozatával támogatta, hogy írásbeli vitát és véleménynyilvánítást követően a Közgyűlés tagjai az Akadémia e-választási rendszerén keresztül hozzanak döntést a bizottságok beszámolóiról 2020 júniusában.

A TESTÜLET MŰKÖDÉSÉRŐL

Az MTA területi bizottságainak tevékenysége

Területi bizottság működik Debrecenben (DAB), Miskolcon (MAB), Pécsen (PAB), Szegeden (SZAB), Veszprémben (VEAB) és Kolozsváron (KAB). A hazai területi bizottságoknak az MTA Területi Akadémiai Bizottságok Titkársága nyújt támogatást szakmai és pénzügyi feladataik ellátásában.

Az MTA Amerikai Magyar Bizottsága négy tagszervezet együttműködésével jött létre 2018. április 6-án. A megalakulást követő második évben a tagszervezetek megerősítették, hogy továbbra is szeretnék működtetni az Amerikai Magyar Bizottságot, azonban a korábbtól eltérő szervezeti keretek között, amelyeket a következő hónapokban dolgoznak ki.

A területi bizottságok a korábbi évek hagyományaihoz híven 2019-ben is segítették az Akadémia küldetésének megvalósítását. Koordináló, információs, adminisztratív, üzemeltetési és ügyviteli feladataik mellett együttműködtek oktatási intézményekkel, társadalmi szervezetekkel, önkormányzatokkal és a versenyszférával. Részt vettek a szak- és munkabizottságok által kezdeményezett tudományos ülések, konferenciák szervezésében, csatlakoztak a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozathoz. 2019-ben az MTÜ „Értékteremtő tudomány” mottóját követve szerveztek programokat.

Stratégiai Tanácsadó Testület

Az Akadémia külső tagjai és az Akadémiát támogató gazdasági szereplők szakértelmére támaszkodva 2017-ben újjáalakult a Stratégiai Tanácsadó Testület (STT). A Testület 2019. december 3-án tartott legutóbbi ülést. Tagjai támogatásukról biztosították az Akadémiát, és több témában foglalmaztak meg ajánlásokat, melyek közül kiemelendők az új akadémiai küldetés megvalósítására tett értékes, konkrét javaslataik. Többek között Hegyi Lóránd a Művészeti Gyűjteményt szemlélte meg, és adott erre vonatkozó tanácsokat.

Külső Tagok Fóruma

Az Akadémia éves közgyűlésén szervezendő Külső Tagok Fórumán központi szerepet kap a határon túli magyar kutatók tudományos elismerése, az Arany János-díjak és -érmek átadása. A díjazott kutatók rendszerint tudománynépszerűsítő előadásokon mutatják be kiemelkedő kutatási eredményeiket. Az utóbbi években hagyománnyá vált az is, hogy a fórumon az Amerikai Magyar Akadémikusok Társaságának (AMAT) áprilisi éves konferenciáján legjobb előadást tartó akadémikus is előadást tart. A 2020. évi közgyűlésen kerül majd sor az AMAT Fiatal Kutatói Díjának átadására is.

Fiatal Kutatók Akadémiája

Többéves előkészítés után, 2019 májusában alakult meg a legkiválóbb fiatal magyar kutatókat összefogó Fiatal Kutatók Akadémiája (FKA). Első évi programjuk mindenekelőtt a működési keretek kialakítását, az MTA testületeivel, osztályaival való szoros munkakapcsolat kialakítását célozta.



Ősszel mutatták be a szervezetet a MTA osztályain, illetve ekkor jött létre az FKA Tanácsadó Testülete is. A már hagyományos Fiatal Kutatók Fóruma mellett az MTÜ egyik legnépszerűbb eseményeként *Tudománykommunikáció: eredmények közvetítése a kutatóktól a társadalomig* címmel szerveztek programot, valamint debreceni ülésükön segítették a fiatal kutatók bemutatkozását. Az FKA bekapcsolódott a Word Science Forum szervezésébe is: a szervezet raportőrököt delegált a konferencia szekcióiba.

2019-ben kezdeményezték az ITM-nél, hogy az OECD-országokban szerzett PhD-fokozatot Magyarország honosítás nélkül is ismerje el. Tevékenységükhöz kötődően két publikáció is megjelent a *Magyar Tudomány* folyóiratban: *Fiatal kutatók Magyarországon – felmérés a 45 év alatti kutatók helyzetéről* és *Világunk megismerése fontosabb, mint az innováció* címmel.

HOSSZÚ TÁVÚ, AZ EGÉSZ TÁRSADALMAT ÁTFOGÓ KUTATÁSI PROGRAMOK

Kiválósági Együttműködési Program

2019-ben eredményesen zárult az Agrártudományi Kutatóközpont és felsőoktatási partnerei részvételével 2016-ban indított Kiválósági Együttműködési Program. A program célja a búza együttes hő- és aszálytűrésének növelése volt az éghajlatváltozás által veszélyeztetett termésbiztonság javítása érdekében. Újabb kutatások is indultak. A Természettudományi Kutatóközpont a *Mesterséges intelligenciával támogatott orvosbiológiai adatelemzés*, a *Komplex orvos-biológiai kutatások együttműködési hálózatban*, valamint a *Funkcionális molekulák a fehérje-fehérje kölcsönhatásokban* című projektjei a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel, az Eötvös Loránd Tudományegyetemmel, valamint a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemmel együttműködésben kezdődtek el 2019-ben.

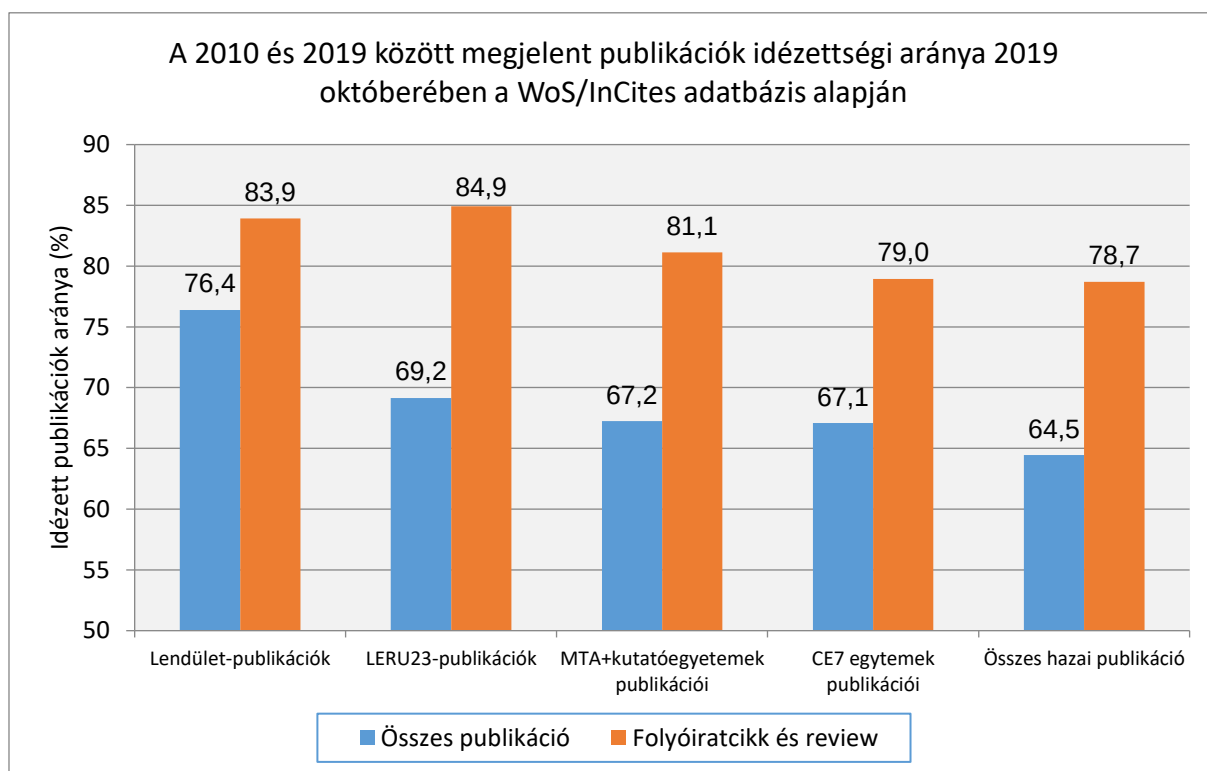
Lendület program

A Magyar Tudományos Akadémia Lendület programja 2019-ig összesen 180 kiváló kutatónak biztosított lehetőséget új kutatócsoport alapítására: 91 Lendület-kutatócsoport akadémiai kutatóintézetben, 89 pedig egyetemen kezdte meg működését. A program 2019. évi felhívására összesen 116 érvényes pályázat érkezett. A 16 nyertes közül 4 az I., 38 év alatti, 11 a II., 35–45 év közötti, 1 pedig a „Célzott Lendület” kategóriában indíthatta el kutatócsoportját; közülük 5-en kutatóintézetben, 11-en pedig egyetemen vezethetik a kutatásokat. Az új Lendület-kutatócsoport-vezetők negyede nő. 2019 végén 82 Lendület-kutatócsoport működött: 35 kutatóintézetben, 47 pedig egyetemen. A 2019-ben felhasznált 3,22 milliárd forint támogatásból 1,46 milliárd kutatóintézetben, 1,76 milliárd forint pedig egyetemeken hasznosult.

Az új Lendület-pályázatok támogatási összege kritikus mértékben csökkent, de a pályázatokat a Tudományértékelési Elnöki Bizottság a nehéz körülmények ellenére is értékelte, és az Akadémia 9 új pályázat támogatásáról döntött.

A Lendület Program 10 sikeres évét és egyre nagyobb népszerűségét az MTA 2019-ben egy nagyszabású szakmai konferenciával tervezte megünnepelni. A 2019-es átszervezések és a 2020-as járvány miatt ezt az eseményt sajnos el kellett halasztani, de a Lendület-kutatócsoport-vezetők aktív támogatása és az idei pályázati felhívásra érkezett több mint 100, zömében igen kiváló kutatócsoport jelentkezése a megmérettetésre így jól mutatja a program hiánypótló és sikeres voltát, ezért az MTA elkötelezett a folytatásában.

Ha egyetlen ábrán kellene szemléltetni a Lendület program sikerét, akkor álljon itt egy összehasonlító ábra a Lendület program által támogatott kutatásokból születő publikációk és a LERU₂₃ (League of European Research Universities), valamint a CE7 (Central European Universities) egyetemek publikációinak idézettsége közt.



Forrás: http://www.mtakszi.hu/docs/projektek/Lendulet_publicaciok_elemzes_jav_2020_03_02.pdf

A Lendület-kutatócsoportok Web of Science és InCites adatbázisokban megjelenő publikációinak főbb jellemzői (Elemzés 2019)

Bolyai János Kutatási Ösztöndíj

A Bolyai János Kutatási Ösztöndíjat a program 1998-as indulása óta immár 22. alkalommal hirdette meg és ítélte oda az ösztöndíj kuratóriuma a 11 tudományterületi kollégium közreműködésével. Az ösztöndíj célja valamilyen tudományos munka vagy alkotás elkészítésének, valamint az MTA doktora cím elnyerésére irányuló felkészülésnek a segítése. A pályázat valamennyi tudományterületen és tudományágban benyújtható. 2019-ben a 837 érvényes pályázatból 151-en nyerték el az ösztöndíjat, ami 18%-os nyerési arányt jelent. A 21 év eredményeire visszatekintve, 1998-tól 2019-ig az MTA összesen 3920 kutatót támogatott Bolyai-ösztöndíjjal, közülük 547 kutató szerzett MTA doktora és 17 akadémikusi címet.



Ugyancsak a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriuma értékeli szakmailag már harmadik éve az NKFIH Új Nemzeti Kiválósági Program (ÚNKP) Bolyai+ Felsőoktatási Fiatal Oktatói, Kutatói Ösztöndíj pályázatait, mely támogatás szakmailag szorosan kötődik az MTA Bolyai-ösztöndíjhoz, és kiegészíti azt.

Az MTA KIK Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztálya hatalmas és igen hasznos munkát fektetett az MTA Életpálya Monitor programjába, melynek segítségével az érdeklődő átfogó képet kaphat a Bolyai-ösztöndíj, a Lendület és a Vendégkutatói program sikerességéről.

Agrár-innovációs Centrum

Az Agrártudományi Kutatóközpont közreműködésével elindult martonvásári Agrár-innovációs Centrum Barnabás Beáta főtitkárhelyettes agrár-szakmai tanácsadói tevékenysége és felügyelete mellett valósult meg.



Az Agroverzum Tudományos Élményközpont a 2019. májusi megnyitása óta eltelt időben zavartalanul üzemelt. Ismertté, népszerűvé vált mind a spontán érkező látogatók, mind a szervezett csoportok körében. A kedvező szakmai és látogatói visszajelzésekkel összhangban az Agroverzum szeptember hónapban fogadta 10 000. látogatóját.

2020-ban ünnepeljük Beethoven születésének 250. évfordulóját. Az évforduló tiszteletére megújult a Beethoven Emlékmúzeum harmincéves kiállítása is. A 2020. június 26-án megnyíló múzeum, az Agroverzum és a kastélypark közös üzemeltetését a korábbinál hatékonyabb keretek között az Agrártudományi Kutatóközpont végzi.

Az Agrár-innovációs Centrum új kutatótömbjének területén elvégezték a lőszermentesítés feladatait, és lezárult a régészeti feltárás, így a kivitelezés megkezdésének műszaki akadálya nincsen.

A kutatóközpont igényeinek figyelembevételével korábban már elkészült az új kutatótömb tervezési programja, amelynek alapján a Magyar Építész Kamara közreműködésével nyílt tervpályázatot hirdettek a tömb tervezésére. A nyertes építészcsapat az engedélyes tervek kidolgozását követően az év végére elkészítette az épület kiviteli terveit.

Felsőbb Tanulmányok Intézete (Institute for Advanced Studies)

A *Felsőbb Tanulmányok Intézete* (Institute for Advanced Studies) az Akadémia 2019 decemberében elfogadott új küldetésében megfogalmazott alapításának előmozdítására az Akadémia elnöke megbeszélést kezdeményezett az e témában tapasztalt tagtársakkal, amelynek összegzését az MTA új vezetői kézhez kapják.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

2019-ben az MTA nemzetközi kapcsolatainak alakulására is rányomta bélyegét az akadémiai kutatóhálózat szeptemberi leválasztása és az azt megelőző, több mint egy éven át tartó vita. Az eseményeket nemcsak a nemzetközi tudományos közösség, de a sajtó élénk figyelemmel kísérte. Az Akadémia nemzetközi partnerei, köztük európai és nemzetközi tudományos szervezetek és tudósok a világ minden részén folyamatosan igényelték a tájékoztatást, és több száz levélben biztosították az Akadémiát támogatásukról.

A kutatóhálózat leválasztása és az ELKH megalakulása új helyzetet teremtett az Akadémia eddig két pilléren nyugvó nemzetközi kapcsolataiban is. Az első pillért jelentő, eddig főként a kutatóintézetek, kutatócsoportok szintjén működő kutatási együttműködésekre az Akadémiának a jövőben jóval kisebb befolyása lehet. Az Akadémia kapcsolati hálója és egyezményei által biztosítható pályázati lehetőségek, így a 2019-ben közel 100 mobilitási projekt támogatása azonban a jövőben is elérhető marad az intézetek számára. A nemzetközi konferenciák szervezését és a fiatal kutatók

konferenciákon való részvételét támogató pályázatok is elérhetőek maradnak, de 2020-tól az MTA teljes köztestülete körében hirdetjük meg őket.

A második pillér, a nemzetközi tudományos szervezetek közti tudománypolitikai, tudománydiplomáciai együttműködések terén az Akadémia szerepe nem változott. A tudományos érdekképviseléssel, az intézményi tagsággal, valamint az európai szakpolitikai tanácsadásban való részvétellel kapcsolatos feladatokban az MTA – tagsága révén – korábban is a magyar tudományos közösség egészére támaszkodott. Ebben a témában két kiemelkedő egyéni eredményről is beszámolhatok: Kondorosi Éva tagtársunkat 2019-ben az Európai Unió 7 fős tudományos főtanácsadói csoportjának (Group of Chief Scientific Advisors) tagjává választották, Lamm Vanda tagtársunkat pedig a koronavírus miatt előtérbe került járványügyi államközi együttműködések kereteit megújító, 15 fős nemzetközi jogi különbizottság tagjának kérték fel. Az EASAC, az ALLEA, az ISC és más szervezetek testületeibe, munkacsoportjaiba delegált szakértői által az Akadémia továbbra is kifejezetten aktív szereplője az európai és nemzetközi tudománypolitikai együttműködéseknek.

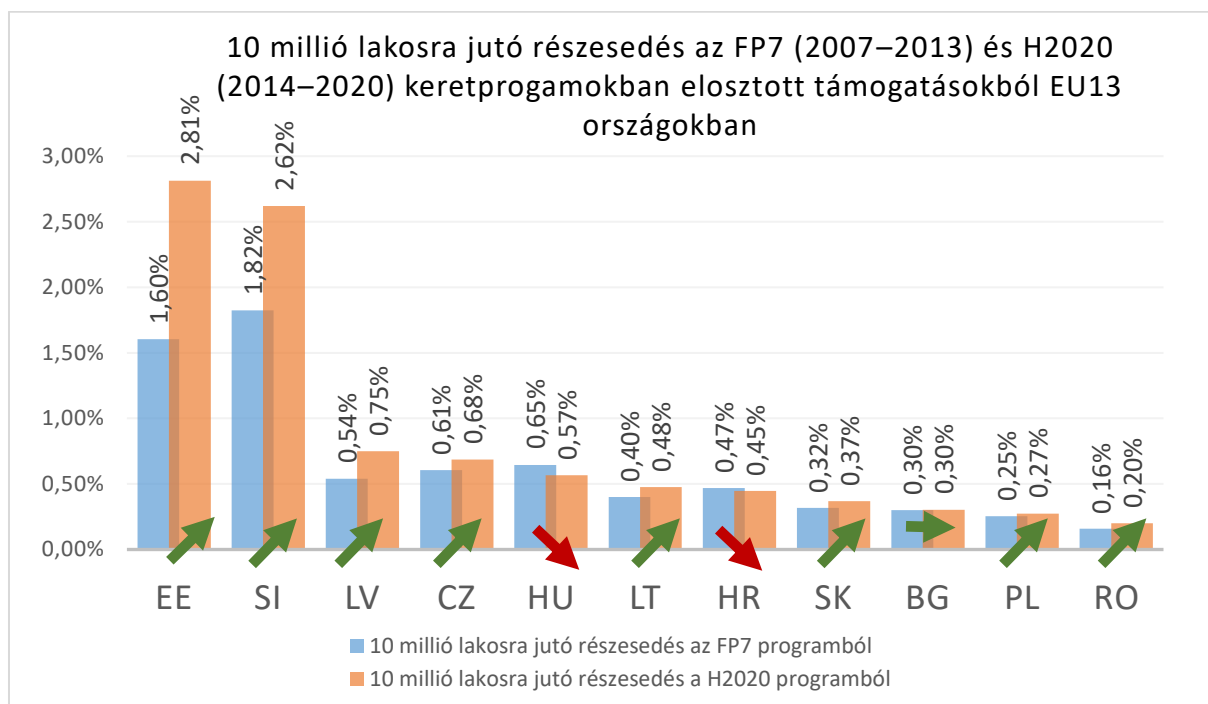
A kutatóhálózat leválasztásának következményeként egyetlen szervezetből, a kutatási szervezetek brüsszeli érdekképviseleteként működő Science Europe-ból kényszerült kilépni az MTA. A kilépéssel párhuzamosan az MTA elnökének is le kellett mondania a szervezet vezető testületében (Governing Board) betöltött tagságáról.

A V4 akadémiai együttműködés hagyományos éves találkozóját 2019-ben rendhagyó módon az Osztrák Tudományos Akadémia (ÖAW) rendezte meg novemberben. A „v4 Joint Academy Day” címmel szervezett multidiszciplináris, tudománypolitikai találkozón és konferencián az MTA 9 fős delegációval képviseltette magát.

Pályázati eredmények, Európai Kutatási Tanács (European Research Council, ERC)

Az EU-s kutatási forrásokért folytatott versenyben Magyarország a kevésbé sikeres tagállamok közé tartozik. A 2014-ben indult Horizont 2020 keretprogram pályázatain a

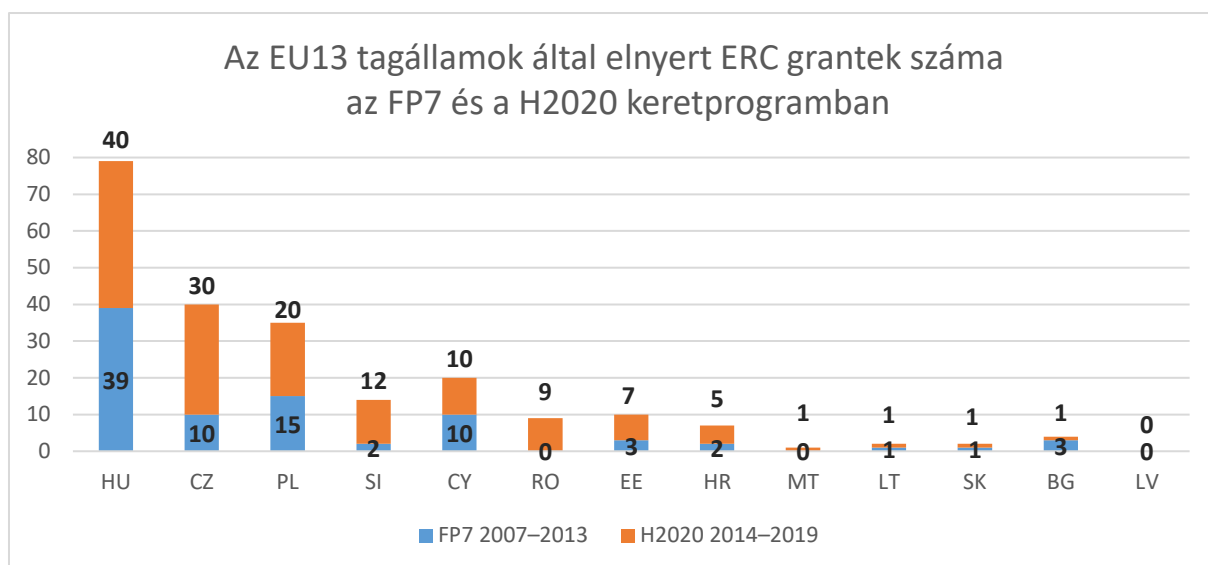
magyar kutatóhelyek a teljes forrás 0,56%-át nyerték el, összesen 291 millió eurót¹. Ez sajnos 6 százalékpontnyi visszaesés a 2007–2013 közötti előző keretprogram 0,62%-os magyar részesedéséhez képest. EU13-as versenytársaink mindeközben, ha kismértékben is, de jellemzően növelni tudták az elnyert források arányát (CZ: 0,62% és 0,72%, PL: 0,92% és 1,04%, SK: 0,17% és 0,20%), Észtország és Szlovénia pedig jelentős mértékben javította sikerességi mutatóit (SI: 0,38% és 0,54%, EE 0,21% és 0,37%).



Forrás: eCorda adatbázis 2020. április

Az alapkutatások és azon belül is az MTA volt kutatóhálózata szempontjából irányadó ERC-pályázatok terén ugyanakkor továbbra is elmondható, hogy a régióban a magyar kutatók a legsikeresebbek. Ez azzal együtt igaz, hogy az utóbbi években különösen a cseh, szlovén, román és lengyel kutatók látványosan javítottak eredményeiken.

¹ Forrás: eCorda adatbázis, 2020. április.



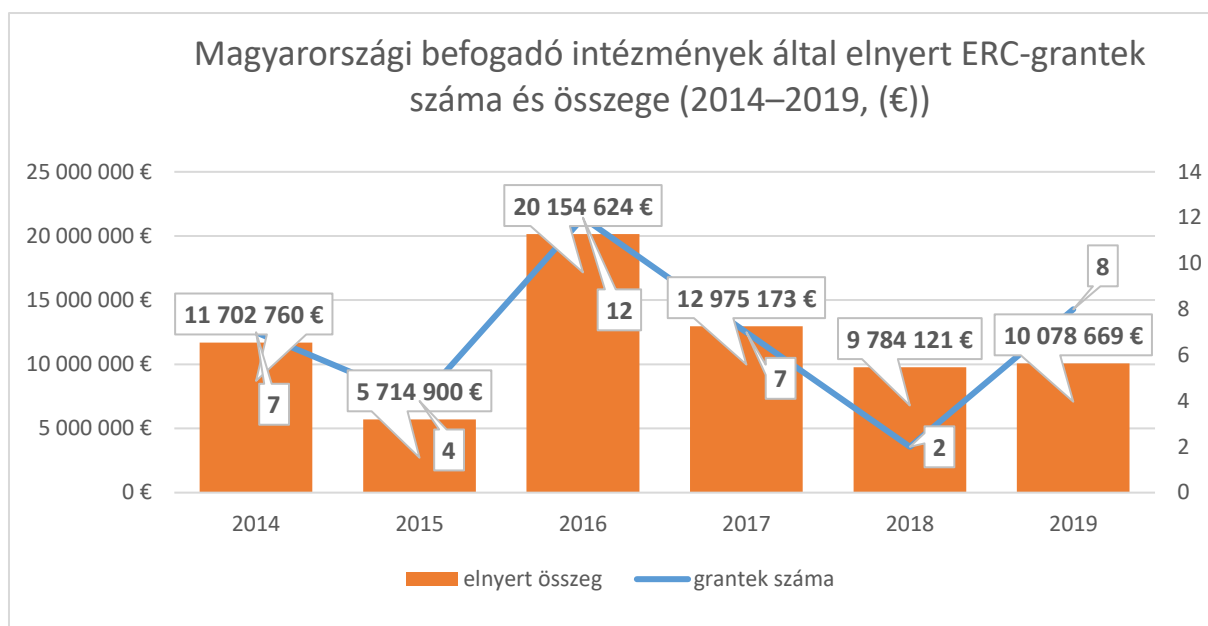
Forrás: eCorda adatbázis 2020. április

A 2017-ben elnyert 7 és a 2018-ban elnyert 2 magyar grant után 2019-ben összesen 8 pályázaton nyertek magyarországi kutatóhelyek kutatói. Külön említésre méltó, hogy a 2018-ban elnyert egy Synergy Grant után 2019-ben ismét két ilyen pályázaton nyert magyar vezető kutató, és az alapkutatási eredmények ipari felhasználást célzó ERC Proof of Concept pályázaton is 3 korábbi ERC-nyertes kutató kapott támogatást.²

Az elnyert támogatási összegek alapján így a H2020 program ideje alatt meglehetősen kiegyenlítettnek tekinthető a magyar kutatók ERC-eredménye.

² A 2018-ban ERC-pályázatot nyert magyar kutatók: Barabási-Albert László (CEU), Lovász László (Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet) – közös Synergy Grant; Susan Zimmermann (CEU).

2019-es nyertesek: Mátyus Edit (ELTE), Zaroui Pogossian (CEU), Vida Tivadar (ELTE és Bölcsészettudományi Kutatóközpont), Sándor Judit (CEU), Pál Csaba (Szegedi Biológiai Kutatóközpont), Janáky Csaba (Szegedi Tudományegyetem), Stépán Gábor (BME), Pach János (Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet).



Forrás: eCorda adatbázis 2020. április

Az elmúlt 7 évben Magyarországon összesen 37 kiváló kutató nyert el 70,4 millió eurónyi ERC-pályázati támogatást. Ez az összeg a magyar H2020-bevétel közel egynegyedét teszi ki, ami jelentősen magasabb az európai átlagnál. Szembetűnő, hogy az ország pályázati sikeressége milyen nagymértékben függ a kiváló kutatóhelyeken, köztük a legnagyobb számban a volt MTA-intézetekben és a Közép-európai Egyetemen dolgozó, kiemelkedő tehetségű kutatók hazai elkötelezettségén. Említésre méltó sajnálatos tény, hogy 2019-ben 4 ERC-nyertes kutató döntött úgy, hogy más országban folytatja tovább a pályáját.

World Science Forum

A nemzetközi kapcsolatok szempontjából a 2019-es év kiemelkedő akadémiai rendezvénye volt a négy év után ismét Budapesten megrendezett World Science Forum (Tudományos Világforum).



A hagyományosan az Akadémia és a legbefolyásosabb tudományos világszervezetek, köztük az UNESCO, az International Science Council (ISC) és az American Association

for the Advancement of Science (AAAS) együttműködésében rendezett találkozót 2019-ben a WSF előzményének tekinthető World Conference on Science 20 éves évfordulóját is ünnepelte. A fórum fő témája is kapcsolódott a 20 évvel ezelőtti kormányközi konferenciához, amely a kutatással járó felelősség és a kutatási eredmények etikus felhasználásának kérdését vizsgálta. Azóta a tudomány és a technológia radikális fejlődése, mindenekelőtt az infokommunikáció új eszközei, a biotechnológia, a genetika, valamint a mesterséges intelligencia előretörése nemcsak a tudomány határait tágították, hanem a tudományos felelősség újfajta formáit is életre hívták. A 2019. november 20–23. között megrendezett fórum mottója – „Science, Ethics and Responsibility” / „Tudomány, etika és felelősség” – is ezt a felelősséget hangsúlyozta.

A Művészetek Palotájában megtartott, koncerttel és népszerű tudományos előadásokkal is gazdagított nyitóünnepségen Áder János köztársasági elnök, a WSF-partnerszervezetek vezetői és a következő WSF házigazdjaként a Dél-afrikai Köztársaság tudományos minisztere is beszédet mondott.

Az 5 plenáris és 20 tematikus szekcióba szervezett szakmai programon 150 előadás hangzott el, amit további 40 esemény, köztük fiatal kutatók és tudományos újságírók ülései, az ERC, a Joint Research Centre (JRC) és más európai tudományos szervezetek programjai, az Eötvös 100-émlékülés és további gazdag tudományos és kulturális program egészített ki.

A nyílt, nemzetközi pályázaton kiválasztott szekciók közül az exobolygó-kutatásokat bemutató és a fenntartható mezőgazdaság új lehetőségeit tárgyaló szekciónak magyar tudósok voltak a fő, illetve társszervezői.

A plenáris szekciókat hagyományosan vezető tudományos újságírók moderálták, mint a *Nature* főszerkesztője vagy a CERN fő tudománykommunikációs tanácsadója. A plenáris szekciókban a fiatal tudósakadémiák küldöttei is felszóltak.

A WSF idei programját lezáró parlamenti ülésen a résztvevők egyhangú szavazással fogadták el a fórum zárónyilatkozatát, majd az MTA elnöke a WSF elnökeként átadta a stafétát a következő, 2021-es WSF-et szervező Dél-afrikai Köztársaság tudományos miniszterének.

A folyamatosan megújuló formának, a vonzó programnak és a jó szervezésnek köszönhetően az utóbbi időszak minden nehézsége ellenére a WSF továbbra is egy egyedülálló eszköz maradt az Akadémia kezében, hogy fenntartsa és növelje a magyar tudomány és az intézmény presztízsét, befolyását a világban.

Academia Europaea regionális központ

Az Academia Europaea (AE) londoni irodája mellett több európai nagyvárosban is működtet regionális központokat. Ezek a központok elsősorban az adott ország AE-tagságára épülnek és egy város, egyetem vagy akadémia támogatja a működésüket. Az AE vezetősége (board) 2020 áprilisában fogadta el az MTA koncepcióját egy új központ alapítására, így Cardiff, Bergen, Barcelona, Wrocław, Tbiliszi és München után 2020-ban Budapesten alakulhat meg a következő, egyben közép-európai regionális központként is működő iroda. A központ négy javasolt programja részben már létező akadémiai kezdeményezésekre épít, másrészt az AE más városokban működő központjainak programjához kapcsolódik. A négy kiemelt téma a tervek szerint:

- a tudományos oktatás módszertana;
- a Duna régió kutatása;
- városi fenntarthatóság;
- az európai részvétel szélesítése a kutatásban (widening participation).

A budapesti központ elnöki tisztét az AE felkérésére Lovász László vállalta, az egyes programokat pedig egy-egy magyar AE-tag, társelnökként pedig a Fiatal Kutatók Akadémiájának egy-egy tagja vezeti majd. Az ő felkérésük is hamarosan megtörténik. Az MTA a szükséges irodai és adminisztrációs háttérrel és a rendezvények akadémiai helyszínének biztosításával támogatja a szakmai programok elindítását.

FameLab

A FameLab a világ legismertebb nemzetközi tudománykommunikációs versenye. A Cheltenham Tudományos Fesztivál alapította, és 2007 óta a British Council

közreműködésével rendezik meg 30 országban, köztük 2018 óta a Magyar Tudományos Akadémia és a British Council együttműködésében Magyarországon is.

A koronavírus-járvány miatt a 2020-as forduló szabályait módosítani kellett, így az elődöntőt nem személyes részvétellel, hanem beküldött videófelvevételek alapján tartottuk meg. A döntőbe jutott 14 versenyző egy felkészítő mesterkurzus után várhatóan szeptemberben mérheti össze tudását a döntőben.

AZ MTA MŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNYE

A Művészeti Gyűjtemény az elmúlt években a kiállításai, kiadványai, szakmai programjai révén eredményesen növelte láthatóságát, hozzájárulva az Akadémia azon céljának eléréséhez, hogy nyisson a társadalom felé. Ezt annak ellenére sikerült elérnie, hogy 2017. közepe óta, a Székház 3. emeletének statikai problémák miatti kényszerű kiürítése következtében elvesztette kiállítóterét, és nyitva tartása havi egy alkalomra szűkült (a koronavírus járvány alatt szünetel). Megnyugtató, hogy működésének jogi és finanszírozási keretei is stabilak, ugyanakkor az Alapszabály módosításából és az akadémiai kutatóhálózat leválasztásából adódóan szükség van a hatályos szabályozás kisebb módosítására.

Az MTA köztestület számviteli nyilvántartása több mint 8000, a kulturális javak közé sorolt tárgyat tartalmaz mintegy 6,3 Mrd Ft értékben. Ezen műkincsek és tudománytörténeti jelentőségű tárgyak megőrzésében, nyilvántartásában, feldolgozásában és bemutatásában sokat léptünk előre. 2019 nyarán befejeződött azon akadémiai tulajdonú műtárgyaknak a MúzeumPlusz nyilvántartó programba való regisztrálása is, amelyek a Székházon kívül a kutatóintézetekben, valamint az Akadémia további intézményeiben vannak. Az adatbázisban feldolgozott, főleg festményekből álló gyűjtemény közel 4000 tételt tartalmaz, amelynek értéke meghaladja a 770 millió Ft-ot.

INFORMATIKAI SZOLGÁLTATÁSOK

A Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) működése

Az Akadémia az MTA Könyvtár és Információs Központ közreműködésével látja el egyik fontos közfeladatát, a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) nemzeti tudományos bibliográfiai adatbázis működtetését. 2019-ben is az MTMT szolgáltatta a kutatásértékeléshez szükséges országos bibliometriai adatokat. Az adatbázis alapján ellenőrizhetők az MTA doktora címre pályázók publikációs adatai, továbbá összesítések, statisztikák készíthetők kutatási intézmények, finanszírozó szervezetek és kutatók részére. Az MTA KIK rendszeresen tart adminisztrátori oktatásokat az adatbázis működtetésével kapcsolatban. A tárolt forrásközlemények száma 2019-ben megközelítette a 2 milliót, az idéző közleményeké pedig meghaladta a 7 milliót. Az adatbázis használatára igény mutatkozik a Nemzeti Névtér projekt részéről is.

Az MTMT informatikai rendszerének működtetését, a szoftver karbantartását és fejlesztését a Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet (SZTAKI) végezte. Az új szoftverre való átállás óta javult a működési biztonság. A felhasználóbarát működés fenntartásához és a változó adatigények kielégítéséhez szükséges fejlesztések azonban folyamatos erőfeszítéseket igényelnek. Az új szoftver lehetővé teszi az egyetemek és a kutatásfinanszírozó szervezetek informatikai rendszereinek összekapcsolását is az MTMT adatbázissal. Az összekapcsolásban rejlő lehetőségek kiaknázása is megkezdődött.

Az MTMT fejlesztési és üzemeltetési költségeinek finanszírozása továbbra is pályázati forrás bevonását igényli. A kutatóhálózat elcsatolása miatt az MTMT működését szabályozó elnöki határozat módosítására van szükség.

Az MTA által kiadott tudományos művek digitalizálása

Az MTA Könyvtár és Információs Központ az MTA alapításának közelgő 200 éves évfordulójára készülve megkezdte az MTA által kiadott művek digitalizálását és hozzáférhetővé tételét a REAL Repozitóriumban. 2019 őszén az Akadémia 26 millió

forint támogatást biztosított az MTA KIK számára állománygyarapításra és tudományos feladatok ellátására. Ebből 10 millió forintot fordíthattak az évfordulós projekt folytatására, amiből megközelítőleg 200 ezer oldal digitalizálására, valamint külföldi szakkönyvek vásárlására, értékes könyvtári dokumentumok védelmére és a magyar könyvkötéstörténetről szóló monográfia megjelentetésére nyílt lehetőség.

A tudományos művek digitalizálása az elmúlt évben – a többlettámogatásnak is köszönhetően – látványosan felgyorsult, a 19. századi és 20. század eleji akadémiai tudományos könyvek és folyóiratok egészen 1945-ig szinte teljeskörűen elérhetőek az MTA KIK Repozitóriumában. A digitalizált tartalmak nemcsak képként, hanem teljes szöveggel is kereshetők. A munka a magyar tudomány története szempontjából kiemelkedő jelentőségű, folytatásához azonban további külső forrásra van szükség.

Elektronikus Információszoigáztatás (EISZ) Nemzeti Program

Figyelemmel a hazai kutatási és felsőoktatási szféra igényeire, a tagintézmények elvárásaira és igazodva a tudományos kommunikációban zajló paradigmaváltáshoz 2019-ben az EISZ Nemzeti Program legfontosabb szakmai célkitűzése az Open Access gyakorlati térnyerésének elősegítése volt. A Programtanács támogatásával az EISZ Titkárság olyan infrastruktúra létrehozásán dolgozott, amely lehetővé teszi, hogy a magyar tudományos közösség a tanulmányait országos szintű szerződések keretében nyílt hozzáféréssel jelentethesse meg magasan jegyzett, szakterületükön mérvadónak tekintett folyóiratokban.

2019-ben az EISZ a következő kiadókkal szerződött: Akadémiai Kiadó, American Chemical Society, DeGruyter, Elsevier, Royal Society of Chemistry, Springer Nature, Taylor&Francis, Wiley. Az EISZ a teljes költségvetésének közel 45%-át az Elsevier termékeinek megvásárlására fordítja. A másfél éves, sokszor feszült, de végül magyar szempontból sikeres tárgyalásokat a Programtanács képviselésében az MTA főtitkára vezette.

Az EISZ ma hazánkban az egyik legsikeresebb és legnagyobb szakmai elfogadottsággal bíró kutatástámogató szolgáltatás, amely a 2019-ben megkötött Open Access

szerződéseknek köszönhetően több mint 1,4 milliárd forint közpénz-megtakarítást ért el, ugyanakkor elősegítette a magyar tudomány nemzetközi láthatóságát.

A 2019. év további kiemelt feladata volt a Compass+ fejlesztés, a határon túli magyar intézmények bevonása, valamint a kelet-európai konzorciumok szorosabb együttműködését célzó regionális program.

KOMMUNIKÁCIÓ, TUDOMÁNYNÉPSZERŰSÍTÉS

A Magyar Tudomány Ünnepe

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat 2019. november 4-től 30-ig (november 3. vasárnapra esett) tartó programjain Magyarországon 12 627 fő, míg a határainkon túl 2235 fő vett részt. A tudományünnepi eseményekről a média különböző csatornákon több száz hírben számolt be, és terjesztette ezáltal széles körben a tudomány legújabb eredményeit.



A 2019. évi tudományünnepet „Értékteremtő tudomány” mottóval rendezte meg az Akadémia. A mottó a különféle diszciplínák egymást kiegészítő és erősítő, együttes értékére hívta fel a figyelmet, amely alapvetően hozzájárul az egyensúly kialakításához a fenntarthatóság, valamint a hasznosulás és a növekedés között. Az országos és határon túli rendezvénysorozat fővédnöke Áder János köztársasági elnök, az MTÜ Programtanácsának elnöke Barnabás Beáta főtitkárhelyettes volt.

A Magyar Tudomány folyóirat

A *Magyar Tudomány* mint a legrégebbi magyar nyelvű tudományos folyóirat elsősorban a tudományterületek közötti kommunikációt segíti elő. Főként olyan tanulmányokat

közöl, amelyek a tudomány egészét érintik, illetve közérthetően mutatják be az egyes tudományterületeket és a nemzetközi tudományos trendeket.

A havi rendszerességgel megjelenő folyóirat tartalmi profilját a 16 tagú, valamennyi tudományos osztályt képviselő Szerkesztőbizottság határozza meg. A szerkesztőségi feladatokat három szakszerkesztő, egy-egy olvasószerkesztő, továbbá a könyvismertetésekért és a nemzetközi tudományos eredményekről való beszámolókért felelős kolléga látja el.



A lap kiadását 2017. október óta az Akadémiai Kiadó végzi, az egyes lapszámok nyomtatott és on-line formában is megjelennek. Az együttműködés a kiadóval zökkenőmentes. A folyóirat számos előnyét élvezzi annak, hogy egy professzionális tudományos kiadónál jelenik meg (elegáns nyomtatott kivitel, gyors webes megjelenés, olvasottság mérése, marketing).

A *Magyar Tudomány* az MTA minden köztestületi tagja (kb. 17 000 fő) számára korlátozás nélkül elérhető, minden közleménye DOI-azonosítóval rendelkezik, és PDF-formátumban is szabadon letölthető.

A folyóirat minden számában neves vendégszerkesztők által kialakított tematikus összeállítások olvashatók az egyes közlemények mellett. Egyre több vélemény- és vitacikk jelenik meg, egyes anyagok csak szupplementumként, on-line formában.

A lap népszerűségét a folyamatosan monitorozott magas olvasottsági és letöltési mutatók bizonyítják. 2020 márciusáig a folyóirat cikkeit több mint 83 000 alkalommal nyitották meg.

A magyar tudományos kutatás kiemelkedő eredményei a rendszerváltozástól napjainkig

A 2019. májusi közgyűlésen elfogadott javaslat alapján az MTA Elnöksége Falus András akadémikus, a *Magyar Tudomány* folyóirat főszerkesztője irányításával elindította *A magyar tudományos kutatás kiemelkedő eredményei a rendszerváltástól napjainkig (1989–2019)* című összeállítás előkészítését. Az MTA tudományos osztályai által egyeztetett koncepció alapján az összeállítás a magas szintű tudományos eredmények tartalmi lényegét bemutató, teljességre nem törekvő, igényes, jól kommunikálható, szemelvénytartó anyagokat tartalmazó szöveg- és forrásgyűjtemény lesz. Az egyes osztályok a szakma hagyományai alapján maguk döntenek személyek, iskolák, műhelyek a kiadványban való szerepeltetéséről és reprezentáltságuk arányáról, együttműködve egymással és külső szakértőkkel.

Az összeállítás végleges formáját a *Magyar Tudomány* Szerkesztőbizottsága alakítja ki. Az első évben az anyag digitális formában jelenik meg az MTA honlapján. Ez a folyamatosan frissíthető digitális összeállítás forrásként, szöveggyűjteményként kiindulópontja lehet további könyv formájú kiadványoknak, illetve a magas szintű ismeretterjesztői tevékenységnek. Mivel az összeállítás célközönsége az érdeklődő szellemi közegen közvetítése révén az egész magyar társadalom, tudományos és értékelvű alapon, közérthető, könnyen kezelhető és népszerűsíthető formában jelenik majd meg.

Tekintettel a koronavírus járvány okozta rendkívüli helyzetre, az összeállítás várhatóan 2021 februárjában készül el.

Az mta.hu honlap

A Magyar Tudományos Akadémia honlapja, az mta.hu az elmúlt években a tudományos eredménykommunikáció központi fórumává vált Magyarországon, amelyből az érdeklődők, a sajtó és a döntéshozók is folyamatosan tájékozódhattak a hazai tudományos közösség, azon belül a volt kutatóhálózat munkájáról. Az MTA új, formálódó stratégiájához a kommunikációs stratégiának is igazodnia kell, ez határozza

meg az intézményi honlap jövőbeli szerepét is. Ennek jó modellje lehet a koronavírus-járvány ideje alatti aktív és hiteles tájékoztatás a köztestület támogatásával.

Mindentudás Egyeteme lehetséges folytatásáról: Mindentudás Egyeteme 3.0

Az MTA érdekelt a még ma is jelentős presztízzsel bíró Mindentudás Egyeteme brand megújításában. A fő cél továbbra is a tudomány társadalmi befolyásának növelése és a tudományellenes téveszmék visszaszorítása, de a kor tartalomfogyasztási szokásainak megfelelő, új formában. Az első feladat a szükséges erőforrások megteremtése lesz.

Az Eötvös Loránd-emlékév rendezvényei

Eötvös Loránd kiemelkedő szerepet vállalt az Akadémia vezetésében, küldetésének és társadalmi helyének megfogalmazásában. Szemlélete, öröksége ma is aktuális: A nemzetközivé vált tudományos térben a magyar kutatóknak az MTA-t kell igazodási pontnak tekinteniük. A természettudományok, a humán tudományok és a művészetek nem vetélytársak, hanem az emberi kultúra egymást kiegészítő dimenziói. Eötvös ezért személyében jelképezi a humán és természettudományok, valamint a kutatás és az innováció intellektuális elválaszthatatlanságát.

A hivatalos UNESCO-emlékévként is elismert *Eötvös 100* rendezvénysorozat méltó megszervezése az Akadémiának is fontos feladata volt 2019-ben. A Szarka László akadémikus által koordinált, az MTA KIK közreműködésével megvalósított, a hazai és nemzetközi fizikai és földtani tudományos társaságok és szervezetek mellett a magyar egyetemeket és szakami műhelyeket is összefogó emlékév közel 200 eseményt foglalt magába. Az emlékév megnyitóján elhangzott előadások, az Eötvös 100-kiállítások itthon és a határon túl, az Eötvös Loránd Jubileumi Emlékverseny vagy az emlékév keretében kiadott két kötet és a World Science Forum programjába illesztett bemutató csak néhány esemény a gazdag programból, amelyről az eotvos100.hu weboldal nyújt részletes tájékoztatást.